

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΔΑ - ΒΙΝΤΣΙ

Ο βαθύτατος έξερευνητής του σύμπαντος καθι-
σμένος έκει πάνω στην ψηλότετη κορυφή, στρέφον
τὸ βλέμμα στ' άπεράντα διαστήματα από τή γή στον
οὐρανό, και από τὸν οὐρανὸ στή γή, εις σκεπτικὴν
στάσιν ὑψηλότερα από τὸς κοινὸς θνητοὺς, ποὺ
χάνονται και έρευνοῦν στὰ σκοτάδια, εἶναι μορφὴ
τόσο θαυμαστὴ και γιγάντια ποὺ τίποτα πιά δὲν ἄ-
φίνει νὰ ἐπιθυμήσῃ κανεῖς. Ὁ Δα—Βίντσι γνώριζε
πιὸ βαθειά ἀπ' ὅλους τὸς συγχρόνους του τὴν φύ-
σιν τὸν βράχων, τὸν βουνῶν, τὴν αἰώνια ζωὴ τους.
Τὸ «Ἐγχειρίδιο τῆς ζωγραφικῆς» ξετυλίγει ἀδιάκοπα,
μὲ πρωτοτυπία, τὴν ἀληθινὴ μορφὴ τῶν ὄρειων
τοπειῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ τέχνη τῆς ἐποχῆς λίγο φρόν
τιζε. Ἀπὸ τὴν πείραν—μόνον ὄδηγόν τῆς τέχνης.

Θὰ μάθῃ ὁ καλλιτέχνης, πὼς δὲν πρέπει νὰ ζω-
γραφίζονται τόσα γαλανὰ τὰ βουνὰ τὸ χειμῶνα σὰν
τὸ καλοκαίρι, γιατί σὲ μακρυντὴ ἀπόστασιν φαίνον-
ται νᾶχουν τὰ βουνὰ σκοτεινότερες τὶς κορυφές ἀπὸ
τὴ βάση και πὼς γενικῶς τὸ γιγαντῶ χρομᾶ αὐξάνει μὲ
τὴν ἀπόστασιν, ὅσο σκοτεινότερα εἶναι τὰ βουνά. Θὰ
ζωγραφίσει τὸς λόφους ντυμένους μὲ λεπτὸ και ἄγχο
χοῦδι μὲ τὴν ξεχωριστὴ τὸν βλάστησιν «Ὅσο
πιὸ πολὺ κατεβαίνει στὶς ρίζες τοῦ βουνοῦ, τὰ φυτὰ
θᾶναι πιὸ δυναμιωμένα και πυκνὰ ἀπὸ κλαδοφύλλα.
Και αἱ πρασινάδες τὸς τόσον ποικιλιαί, ὅσα εἶναι
τὰ εἶδη τῶν φυτῶν ποὺ τέτοιο δάσος ἀποτελοῦν. Ποῦ
ἀπ' αὐτὰ αἱ διακλαδώσεις εἶναι μὲ διαφορετικὴ πυ-
κνότητα κλάδων και φύλλων και διαφόρων μορφῶν
και ὕψους. Και μερικὰ μὲ στενές διακλαδώσεις σὰν
τὰ κυπαρίσσια και ἀντίθετα ἄλλα μὲ κλαδιὰ σκόρπια
σὰν τὴ βαλανιδιά, καστανιά κλπ.» Ἄλλα μὲ λεπτότητα
φύλλα, μερικὰ μὲ ἄραια σὰν τὸ πλάτανο κλπ. Μερικὰ
εἶδη φυτῶν εἶνε μαζί γεννημένα, χωριζόμενα ἀπὸ
διάφορα μεγέθη διαστάσεων, και ἄλλα ἐνωμένα, δι-
χως διαιρέσεις μερῶν ἢ διαστήματος. Θὰ δείξῃ στὶς
ψηλές κορυφές τῶν βουνῶν «τὰ χόρτα ποὺ φτερῶ-
νουν λεπτὰ και λιγὰ και τὰ περισσότερα ξεθωρια-
σμένα, ξερά και ἢ ἀμμόδης και ἄγχο γῆ φαίνεται ἀνά-
μεσα στὰ ξεβαμμένα χόρτα, και τὰ μικροσκοπικὰ φυτὰ
ἀόντα και γηρασμένα σὲ ἐλάχιστο μέγεθος και μι-
κρὰ και πυκνὰ κλαδιὰ, και μὲ λίγα φύλλα, ξεσκεπά-
ζοντας ἀρκετὰ τὶς σάπιες κ' ἄγχο ρίζες πλεγμένες
μὲ τὶς πτυχές και τὰ σχίσματα τῶν ἐγκαταλειμμένων
βράχων ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τὰ κολοβομένα δέν-
δρα, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους και ἀπὸ τοὺς ἀνέμους». Και
ἀκούραστος ὁ Δα—Βίντσι ζητᾷ στὸ νοῦ τοῦ ζωγρά-
φου ἕνα πλήθος γνώσεων : Στὴ κίνησι τῆς γῆς, στὴ
κίνησι τῶν ὑδάτων, στὶς μεταβολές τῆς σφαίρας,
στὶς γυμνώσεις τῶν πεδιάδων, ὅλα μιὰ μεγάλη
ἱστορία κοσμογονικὴ ποὺ μέσα σὲ αὐτὴν ἡ τέχνη
χάνεται. Θὰ τὴν ξαναβρῇ ὁ καλλιτέχνης, ἐσκέπτετο ὁ
Δά—Βίντσι, σὰν θᾶναι σταθερὸς σ' αὐτὸν αἰ
γνώσεις τῆς γῆς, ποὺ αὐτὸς ταξειδιώτης κατοικεῖ.
Στόλισμα και τροφὴ τῶν ἀνθρωπίνων διανοιῶν —
ἔλεγεν — εἶναι ἢ γνώσις τοῦ περασμένου καιροῦ
και τῆς θέσεως τῆς γῆς.

Ἦξευρε πὼς γίνονταν πιὸ ἐλαφρὸ, πιὸ ἀποξηνω-
μένο τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γῆς, ποὺ ἀπ' αὐτὸ εἶχε πε-
ράσει περισσότερὸ νερό. Περιγράφει τὰ φυσικὰ
φαινόμενα, μ' ἐκεῖνὴ τὴ βεβαιότητα ποὺ τοῦ παραχω-
ρεῖ ἢ εὐρεῖα μάθησίς του. Οὔτε ἢ ἐπιστὴμὴ σκοτῶ-
νει ποτὲ σ' αὐτὸν τὴν ζωηρὰν φαντασίαν και τὸν
ποιητικὸν ἐνθουσιασμόν. Αἱ βροχαὶ χυπάνε τὰς
ὑψηλότερας ἀκροφείας χιονοτιμμένες και τὰ ποτᾶ

μια δὲν φτάνουν τόσον, ὅσον αἱ ὀλίγαι σταγό-
νες τῆς βροχῆς προχωρῶντας στὴν ἀπορρόφησιν
τῆς ἄγχου κορυφῆς ἀρχίζουν τὰ παράγοντα τὰ λεπτό-
τατα κλαδιὰ ποὺ ἀρροκινούνται. Βαστοῦν περισσότερὸ
τέτοιες ἀκροφείες εἰς τὴν ἐπιφάνεια παρὰ εἰς τὰς ρί-
ζας, ὅπου τὰ μανιασμένα ρεύματα τῶν συναθροισμένων
νερῶν, ἀδιάκοπα κινοῦν τοὺς σκεπασμένους ἀπὸ φυτὰ
λόφους, μαζί μὲ τὶς πελώριες πέτρες, ποὺ ροβολῶν-
τας γιὰ μακρὸ διάστημα, ὡς ποὺ τοὺς ὀδηγοῦν εἰς
μικρογραφικὸν ἀμφορέα. Τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν
κάνουν τὶς ὄψεις τῶν βουνῶν ποὺ λέγονται «ἄλλος
τοῦ κόσμου». Τὰ ποταμάκια, αὐξάνουν στὸ μέγεθος
ὅταν ἀποκτοῦν κίνησιν, και ζητοῦνε τὴν εὐρύτητα
τῶν κοιλάδων των, και ἀπ' αὐτὸ δὲν εὐχαριστοῦνται,
φθείρουν τὰς ρίζας τῶν πλαγιῶν βουνῶν, κλείνουν
τὶς κοιλάδες, και σὰν νᾶθελαν νὰ ἐκδικηθοῦν, ἐμποδι-
ζουν τὴν πορείαν ἐνὸς ποταμοῦ, τὸν μεταβάλλουν εἰς
λίμνην ὅπου τὸ νερό, μὲ βραδύτατην κίνησιν φαίνε-
ται ταπεινωμένο». Οὔτε αἱ ἐπιστὴμαι μποροῦν νὰ
εὔρουν σοφώτερον ἐξερευνητὴν ἀπὸ τὸν Δα Βίντσι. Σὰν
τὸν Γκαίτε παρατηρεῖ τὴν φύσιν και τὸν σχηματισμὸν
τῶν βράχων, ἐρευνᾷ τὴν ζωὴν και τὸν δρόμον τῶν
συννέφων στὸν οὐρανὸ, ποὺ σκορπᾶνε τὴν ὑγρασία
στὸν ἀέρα, και τραβιοῦνται ἀπὸ τὸν ἥλιον, γυρμένα μὲ
τὸ φῶς του, ἔχουν κάποτε τὴν ὕμιν πυκνῶν σκιερῶν
βουνῶν. Παρατηρεῖ τὴν πυκνότητα και τὴν ἀραιότη-
τά τους ποὺ μοιάζουν σὰν κῆματα ποὺ χτυποῦνται
στοὺς βράχους, και στὶς ψηλές κορυφές, τὸ ψάξιμο
και κοκκίνισμά τους στὴ δύσιν τοῦ ἡλίου, κατὰ τὸν
ὄριζοντα, τὴν ποικιλία τοῦ φωτός στὶς σφαίρες τους,
μὲ τὴν ποικιλία τοῦ μέρους ἐκεῖνου ποὺ τὸν παρα-
τηρεῖ, τὴν τοποθέτησιν τῶν σκιῶν εἰς τὰς πρασινά-
δας τῶν δασῶν, εἰς τὰς ἔξοχάς, σὰν μεταξὺ τους και
στὸν ἥλιον πᾶνε τὰ σύννεφα, τὴν ἐξαφάνησιν και τὸ
καταφύγιον πρὸς τὸ κέντρον τῶν δένδρων, σὰν φαίνον-
ται «φωτισμένα ἀπὸ τὸ ὑπερο φῶς τῶν ἡμισφαι-
ρίων του».

Και μιλάει πάντα θαυμάσια γιὰ τὰ σύννεφα κά-
του ἀπὸ φεγγάρι, διαφανῆ σὰν εἶναι ἀπομακρυσμένα,
σκοτεινὰ σὰν εἶναι κοντὰ, διὰ τοὺς ἀνέμους ποὺ ὀρ-
μητικὰ σηκώνουν, ποὺ τὰ κινοῦν και κατόπιν τὰ
διαλύουν. Εἶναι τέλος, στὸν Δα—Βίντσι, ἢ ἀγαπημένη
μελέτη, ἢ ἔντονος αὐτῶν τῶν πλανωμένων θυγατέ-
ρων τῶν οὐρανίων χωρῶν ἢ προχωρημένη ἐπιστὴμὴ
δὲν θὰ μάθῃ ποτὲ νὰ ἐξαντλήσῃ, και ἢ τέχνη γιὰ νὰ
ὀμορφηθῇ, θὰ καλέσῃ πάντα σὲ βοήθεια.

Οἱ λόγοι ἐκείνοι τῆς φύσεως ποὺ ὁ Δα—Βίντσι
παρατηρεῖ εἰς τὰ ἀπλᾶ φαινόμενα, τὸν ὀδηγοῦν εἰς
τὴν ἔρευναν τῶν μεγάλων και πολυπλόκων φαινομέ-
νων. Ἀπὸ τὸ ἰδιαιτέρου φέρεται εἰς τὸ γενικόν. Ἀπὸ
τὴν παρατήρησιν τῶν πιὸ ταπεινῶν πραγμάτων, φέ-
ρεται εἰς τὴ λύσιν τῶν τοληροτέρων προβλημάτων.
Ἀρχισε ἀπὸ τὸ ἰδιαιτέρου, — λέει στὸν ἑαυτὸ του, —
ἀν θέλῃς νὰ καταλάβῃς τὴ φύσιν. Ἀπὸ τὶς πρώτες ἄ-
λήθειες, περνάει στὶς τελευταίες. Αἱ παρατηρήσεις
ἐπὶ τῶν κινήσεων τῶν κημάτων, τὸν ὠθοῦν ν' ἀνα-
ζητῆσῃ τὰ διάφορα φαινόμενα, τῆς διαδόσεως τοῦ
ἡλίου και τοῦ φωτός, τὰς ἀεροστατικὰς ἀρχάς. Ἦ
ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Πύργου τοῦ Μιλάνου, τοῦ ὑπα-
γορεῖε τὶς βαθτεῖες μελέτες τῆς προσόψεως. Ἦ
πτησίς τῶν πουλιῶν τὸν κἀμνει νὰ φαντασθῇ τὴν
πτήσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὴ σπουδῆν τοῦ τοπειοῦ
και τοῦ ἐξωτερικοῦ οργανισμοῦ τῶν φυτῶν περνάει

στην έρευνα τών νόμων πού καιονίζουσι τήν έσωτερική ζωή του φυτικού κόσμου. Από τά πειράματα τών αναβλίψεων του ύδατος προέρχονται οί ύδραυλικοί νόμοι πού εφαρμόζει στις μεγάλες επιχειρήσεις.

Αί μελετημένοι και άδιάκοποι έρευναι εις τό ανατομικόν πεδίον, τόν ώθουσι εις τήν αναζήτησιν του φυσιολογικού πεδίου. Ούτω, από τήν εξέτασιν τών όρυκτων και τών κογγυλών, από τά λείψανα τής απολιθώσεως άποφαίνεται διά τās μεταβολάς τής γής εις τās παλαιάς εποχάς. Προβλέπει τās μεταλλάξας εις τό μέλλον, ως παλαιοντολόγος του καιρού μας. Παράτηρεί τό άργό και σταθερό θάψιμο τών άλλων

πρός τή θάλασσα, τή μετάθεσιν τών κέντρων τής θάλασσας, βεβαιώνει πώς οί κορυφές τών Άπεννίνων μία φορά εύρίσκοντο μέσα στά κύματα σάν νησιά, πώς μία φορά τά άλμυρά νερά σκέπαζαν όλες τās πεδιάδες. Η Μεσόγειος φαίνεται στο Δα—Βίντσι σάν έν πελώριον ποτάμι προσωρισμένο με τόν χρόνο να στεγνώση. Τά πειράματα επί τών κινήσεων και τής φύσεως τών γήινων σωμάτων, εκτείνονται κατόπιν εις τήν φύσιν τών ουρανίων σωμάτων. Και τό μάτι, πού όλα τά έξερευνά, βυθίζεται εις τά αιθέρια διαστήματα, όπου λάμπουν τ' άστρα, και σκεπασμένο άπ' όλους, στέκεται τό μυστήριο του σύμπαντος.

MARIETTA ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η θεία τέχνη του Μουσηγέτου Άπόλλωνος έφωτάσθη έφ'ετος εις τους Βωμούς τής Καλλιτεχνίας εν Άμερικη με θαυμασίαν επιτυχίαν. Η Νέα Υόρκη ειχεν τό ευτύχημα πρώτη να άκούση τήν μουσικοφιλολογικήν έσπερίδα του γνωστωτά του Έλληνος καλλιτέχνου κ. Κωνσταντίνου Νικολάου εις τό «Aiolian Hall». Ο κ. Νικολάου προτου παράσχη εις τό άκρατήριο δειγμα τής εξαιρετικής του τέχνης ως άοιδου και έρμηνευτου τών λαϊκών μας τραγουδιών, έκαμε μίαν προεισαγωγήν επί τής Νεοελληνικής Μουσικής ή όποια, αυτή καθ' έαυτήν, άποτελεί σημαντικόν φιλολογικόν γεγονός εις τά χρονικά του Νέου Κόσμου.

Τό συμπέρασμα τής συντόμου διαλέξεως του κ. Νικολάου είναι ότι η Νεοελληνική Μουσική είναι άπ' ευθείας κληρονομία από τους Άρχαίους και ότι η κληρονομία αυτή διτηρήθη και μεταβιβάσθη από γενεάς εις γενεάν μέχρι τών ημερών μας. Η Άσία και η Ευρώπη κατά περιόδους, επέδρασαν επί τής Έλληνικής Μουσικής, άλλ' εις τό βάθος της παρέμεινεν αυτή ανεπηρέαστος, καθαρως έθνική, γνησίως Έλληνική! Τό καθήκον τών Έλλήνων συνθετών και τών Έλλήνων εκτελεστών είναι να ξεκαθαρίσουν τήν άγνήν μας μουσικήν από τά καρυκεύματα του μουεζίνη και τους ήχους του Άσιάτου Έρωτοκρίτου, καθώς και από τās υποβαλλομένας μελωδίας πού ήλθαν από τήν Δυτικήν Ευρώπην.

Η Έλληνική Μουσική, ειπεν ο κ. Νικολάου, πρέπει να ένδυσθη τά πραγματικώς Έλληνικά φορέματά της, ουχι δε τά ξενικά ταιαύτα, δέν ύπάρχει δε άμφιβολία ότι θα λάμπη εις τό Παγκόσμιον μουσικόν στερέωμα. Αί άλληθιναι Έλληνικαι μελωδίαί εύρίσκονται εις τά άπόμακρα λημέρια τών βουνών, όπου ο Έλλην τραγουδούσε τά κατορθώματα του κλέφτη και τό τσοπανόπουλο τραγουδούσε τήν άγάπην του. Η εκκλησία ύπήρξε σπουδαίος παράγων εις τήν διατήρησιν τής Έθνικής μουσικής. Τό μαρτυρούν τά άσματα της, τών όποιων ή μελωδική ήχώ ένανούρισε γενεάς γενεών κατά τό διάστημα τής σκληράς δουλείας. Εν γένει, η διάλεξις του κ. Νικολάου ήτο μία αληθής απο-

κάλυψις διά τό άκρατήριο, τό όποιον έσχημάτισεν ούτω σαφή ιδέαν περί τής προελεύσεως και εξέλιξεως τής Έλληνικής μουσικής.

Η εκλογή τών τραγουδιών πού έτραγουδήσεν, ως και ο ίδιος εξήγησεν, έσυμβόλιζον όλα τά είδη τής Νεοελληνικής μουσικής. Τό καθαρόν Δημοτικόν είδος. Τό είδος πού στήρίζεται επί του Δημοτικού και τό είδος πού είναι βαθεία επηρεασμένον από τήν ξένην μουσικήν. Τά τραγούδια «Πέντε χρόνια έπερπατούσα», «Βλαχίτσα εκατέβαινε», «Μία Βοσκοπούλα άγάπησα», «Μα τί τό θέλει ή Μάνα σου τή νύχτα τό λυχνάρι» του Ducoudray, τό «Έδγα Γκόλφω» του Κουλούκη, τό «Μωρή κακή γειτόνισσα» και «Άμπέλι μου Παληάμπελο» του Λαυράγκα, έχουν βάσιν καθαρως δημοτικήν, δηλαδή είναι εξειργασμένα επάνω εις τό μοτίβο, του όποιου ο αρχικός συνθέτης είναι άγνωστος.

Επίσης αι συνθέσεις του Συναδινού «Η Μάχη του Μεγάλου Σπηλαίου» «Ο Μαγεμένος» έχουν μοτίβο λαϊκό, άλλ' εις τήν επειξεργασίαν των κάπου κάπου απομακρύνονται από τήν Έλληνικήν των βάσιν.

Έννοείται ότι έχρειάζετο ή δυνατή, ή χρωματιστή, ή ευλύγιστος και πότε εις ύψη τενόρου ανερχομένη φωνή του κ. Νικολάου διά να άντιληφθί τις και τās άρετάς και τά έλαττώματα τών ειρημένων συνθέσεων.

«Η Μολυβιτιώσσα» του κ. Καλομοίρη άνήκει εις τό είδος τής συνθέσεως πού είναι εξειργασμένη επάνω εις τό Δημοτικό. Η Μολυβιτιώσσα δέν είναι τραγουδι λαϊκό. Κατά τήν γνώμην μας τό τραγουδι αυτό και ως θέμα και ως σύνθεσις είναι από εκείνα τά όποια, καιτοι ατομικής έμπνεύσεως, ήμπορουν να σταθουν και να ζήσουν, παραλλήλως προς τά Δημοτικά, μακρόν βίον. Επίσης «Τά μάτια» του Λαμπιλέτ είναι τραγουδι με πολλόν λυρισμόν και ως ποίημα και ως σύνθεσις, αναμφιβόλως δε άνταποκρίνεται εις τό πνεύμα και εις τās απαιτήσεις τής εποχής. Τό τραγουδι «Ζαφείρα είναι τά μάτια σου» του Ροδίου, είναι από τās συνθέσεις εκείνας πού θα ήμπορούσαμε να ονομάσωμεν «διεθνείς». Στέκεται πολύ καλά εις τό σύγχρονο διεθνές σάλονι, όχι ως κάτι κλασι-